

Schriftlicht

Dodelijke ernst

G. Kwakkel

Wat zal Ik u aandoen, o Efraïm? Wat zal Ik u aandoen, o Juda? Immers uw liefde is als een morgenwolk, en als een dauw die in de vroegte vergaat. Daarom heb Ik er door de profeten op ingehouwen, heb Ik hen gedood door de woorden mijns monds. De oordelen over u waren een doorbrekend licht. Want in liefde heb Ik behagen en niet in slachtoffer, in kennis van God en niet in brandoffers.

(Hosea 6:4-6)

Is dat God? Iemand die erover nadenkt, wat Hij mensen zal aandoen? Iemand die zich afvraagt, hoe Hij zijn eigen volk zo hard mogelijk kan aanpakken? Iemand die erop inhakt en zijn eigen mensen doodt? Is dat de God die in liefde behagen heeft? Hosea 6:4-6 confronteert ons met een God die nadrukkelijk liefde vraagt van zijn volk. Tegelijk lijkt Hij zelf keihard te zijn. Iemand die meedogenloos optreedt. Iemand die de tijd neemt om uit te denken hoe hij zijn volk zo gemeen mogelijk kan treffen.

Onbegrijpelijk

Op het eerste gezicht is dat volstrekt tegenstrijdig. Het wordt nog onbegrijpelijker, als je deze woorden van God legt naast de verzen die er pal vóór staan: Hosea 6:1-3. Daar is Gods volk aan het woord. De Israëlieten roepen elkaar op om naar de HERE terug te keren. Zij erkennen, dat Hij zelf de ellende waarin zij op dat moment leven, over hen gebracht heeft. Hij heeft hen verscheurd en geslagen. Maar Hij kan hen ook weer beter maken. God had hun verweten, dat zij niet bij Hem genezing zochten. In plaats van bij de HERE zochten zij hulp bij de koning van Assur (Hos. 5:13). Maar nu hebben zij hun houding veranderd. Zij gaan weer naar hun God toe, om door Hem geholpen en genezen te worden (Hos. 6:1).

En zij doen dat in groot vertrouwen. Zij rekenen er vast op, dat Hij hen beter wil maken. Hij zal het zelfs wonderlijk snel doen: binnen drie dagen zijn zij weer volledig op de been. Zo groot denken zij van de genezende kracht van hun God (Hos. 6:2). Verschillende keren had de HERE erover geklaagd dat zijn volk niets van Hem wilde weten. Dat zij Hem niet kenden (Hos. 4:1,6; 5:4). Dat gaat nu veranderen. Zij zullen er zelfs naar jagen om Hem te kennen. Zij gaan er helemaal voor! En zij weten het zeker: 'Als wij dat doen, dan stelt Hij ons niet teleur. Dan komt Hij vast en zeker naar ons toe. Daar kun je net zo zeker van zijn als van de opgang van de zon in de morgen. Hij zal weer naar ons toekomen als een verkwikkende regenbui. Hij zal weer zegen, vruchtbaarheid en welvaart geven' (Hos. 6:3).

Prachtige woorden zijn dat. Woorden die ook heel bijbels klinken:

'Ziet nu, dat Ik, Ik het ben,
daar is geen God, behalve Mij.

Ik dood en doe herleven,
Ik verbrijzel en Ik genees,

en niemand is er die redt uit mijn macht' (Deut. 32:39).

Dat is toch schitterend, als mensen God weer opzoeken? Als zij weer met Hem willen leven?

En als zij zo vast bouwen op zijn macht om het leven te geven? Het kan toch niet mooier?

Waarom zegt de HERE dan tegen deze mensen: 'Wat zal Ik u aandoen, o Efraïm? Wat zal Ik u aandoen, o Juda?'

Afgewezen

In de Nieuwe Vertaling (1951) van het Nederlands Bijbelgenootschap begint bij Hosea 6:4 een nieuw gedeelte, met een eigen opschrift ('een volk van boosdoeners'). Dat suggereert dat je na Hosea 6:1-3 niet direct moet doorlezen in vers 4-6. Of dat de profetie van vers 4-6 op een ander moment uitgesproken is dan vers 1-3.

Op zich zou dat kunnen. In het boek Hosea zijn profetische woorden uit verschillende perioden in het leven van de profeet verzameld. Zij staan tamelijk los van elkaar en zijn niet gedateerd (zoals bijv. wel het geval is in Jer. 25:1 of Ez. 26:1). Hosea 6:4-6 zou dus uit een andere tijd kunnen stammen dan vers 1-3.

Toch ligt dat niet voor de hand. Daarvoor zijn er te veel en te duidelijke verbanden tussen vers 1-3 en vers 4-6. Ik noem er drie.

1. Aan het slot van vers 3 vergelijkt Gods volk de komst van de HERE met de weldadige komst van de regen. Daar zet de HERE in vers 4 zijn eigen vergelijking tegenover: 'Jullie liefde is als een morgenwolk en als een dauw die in de vroege vergaat.'
2. Pal daarvóór, in het midden van vers 3, had Gods volk de stellige verwachting uitgesproken, dat Gods komst net zo zeker zou zijn als die van de ochtendschemering. Daar reageert de HERE op in het slot van vers 5: 'Mijn oordeel breekt door als het licht' (eigen vertaling). Het is, alsof Hij wil zeggen: 'Inderdaad, Ik zal komen. Maar heel anders dan jullie denken. Niet met een weldadige regenbui, maar met mijn vonnis, mijn straf over jullie gedrag! En die komst van Mij, die is maar niet als het schemerlicht van de vroege morgen. Nee, die zal oogverblindend zijn, als de zon op klaarlichte dag!'
3. Gods volk had gezegd: 'Wij willen ons uiterste best doen om de HERE te kennen' (het begin van vers 3). Ook daar komt de HERE op terug in vers 4-6. Hij vindt het nog steeds nodig zijn volk voor te houden, dat Hij kennis van God wil in plaats van offers (vers 6). Zij kunnen wel zeggen, dat zij de HERE willen kennen. Maar daar is Hij nog helemaal niet tevreden mee.

Gezien dit alles kun je er niet omheen: de HERE reageert in vers 4-6 op de hartverwarmende woorden van zijn volk in vers 1-3. En Hij neemt daar geen genoegen mee. Hij wijst ze af.

Vervliegende loyaliteit

Hoort de HERE dan niet de woorden van liefde en trouw, die zijn volk in vers 1-3 uitspreekt? Zeker wel. Hij reageert er zelfs op. Hij hoort heel goed, dat zij Hem hun aanhankelijkheid en hun loyaliteit betuigen. Zij spreken echt hun liefde voor God uit. De HERE ontkent zelfs niet dat zij dat echt menen.

Maar Hij weet toch dat het maar heel kort zal duren. Dat houdt Hij zijn volk voor. Hun prachtige woorden, over terugkeren naar God en over liefde en trouw, zullen niet leiden tot een blijvende verandering van gedrag. Het zal zo weer over zijn. Het zal met hun loyaliteit net zo gaan als met de nevel, die in Israëls 's morgens vroeg in de dalen hangt. Of met de dauw, waarvan er zoveel kan vallen, dat je zou denken dat het geregend heeft. Die nevel en die dauw blijven maar even. De zon komt op en klimt naar boven. Dan lost de nevel op en verdampt de dauw. Om negen uur of op z'n laatst om elf uur is er geen spoortje meer van te bekennen. De HERE zegt: 'Zoals met die nevel en die dauw, zo is het ook gesteld met jullie liefde voor Mij en voor elkaar. Het blijft niet. Het is zomaar weer verdwenen' (vers 4b). Zo was het in het verleden gegaan. Daarom had de HERE krasse maatregelen genomen. Hij had door middel van profeten op zijn volk ingehakt. Hij had mensen gedood door zijn woorden, die door de profeten gesproken werden (vers 5).

Je kunt daarbij denken aan Elia en Elisa. Hun optreden lag in de tijd van Hosea nog tamelijk vers in het geheugen. In opdracht van de HERE hadden die twee profeten Israël opgeroepen om naar God terug te keren. Zij hadden de strijd aangeboden met de afgodsdienst en de ontrouw van Gods volk. Dat had heel wat Israëlieten het leven gekost. Elia had niet alleen 450 profeten van de afgod Baäl laten afslachten (1 Kon. 18:40). Hij had ook vuur uit de hemel laten komen om honderd soldaten te doden (2 Kon. 1). Elisa vervloekte in de naam van de HERE een grote groep jochies uit Betel, die de spot met hem dreven. Toen werden er 42 van hen door berinnen verscheurd (2 Kon. 2:23-24). In opdracht van de HERE zorgde Elisa ervoor, dat Hazaël koning werd over Aram (2 Kon. 8:13) en Jehu koning over Israël (2 Kon. 9:1-6). Dat leidde ertoe dat Hazaël vele Israëlieten op zijn strooptochten doodde (2 Kon. 8:12). En dat Jehu met veel bloedvergieten een einde maakte aan het koningschap van het huis van Omri en Achab, en aan de Baälsdienst (2 Kon. 9 en 10; vgl. ook 1 Kon. 19:17). Dat alles had maar weinig geholpen. In de tijd van Hosea gedroeg Israël zich weer als een overspelige vrouw (Hos. 1:2; 2:1; 3:1). Gods volk was opnieuw overgestapt op de dienst aan Baäl (Hos. 2:7,12). Of het probeerde die afgodsdienst met het dienen van de HERE te combineren (vgl. Hos. 2:15). De gevolgen daarvan bleven niet uit: van de onderlinge liefde en solidariteit binnen Gods volk was bitter weinig meer te zien. De criminaliteit greep om zich heen (zie bijv. Hos. 4:2).

Nu spreekt Gods volk ontroerende woorden van terugkeer naar God. En van liefde en trouw. Maar op hetzelfde moment spreken de feiten hun al tegen. De HERE wijst het zelf aan. Hij noemt de plaatsnamen erbij: Gilead is een broeinest van criminelen. En op de weg naar Sichem gedragen zelfs priesters zich als bandieten (Hos. 6:8-9). Gods volk kan wel zeggen, dat het er alles voor zal doen om weer trouw met de HERE te leven. Maar de feiten zelf wijzen uit, dat het maar heel kort zal duren.

Niet geluisterd

Gods volk spreekt prachtige woorden. Woorden die op het eerste gehoor zelfs voluit bijbels zijn. En tegelijk is het volstrekt duidelijk: deze betuigingen van liefde en trouw hebben geen langer leven dan een nevel in de morgen of de dauw op het gras. Hoe kan dat?

Dat kan, omdat Gods volk toch niet echt goed geluisterd heeft naar de HERE en naar zijn profeet Hosea. Zij zeggen, dat zij willen terugkeren naar hun God. Maar zij vergeten, dat Hosea tegen hen gezegd heeft, dat dit helemaal niet meer kan: 'Hun daden gedogen niet, dat zij zich bekeren tot hun God.' Hun gedrag is zo verdorven, dat terugkeer tot God onmogelijk geworden is! Zij plegen maar niet zo nu en dan geestelijk overspel, door zich met andere goden af te geven. 'Een geest van ontucht woont in hen.' Zij zijn eraan verslaafd! Zij kunnen niet anders meer (Hos. 5:4).

Daarom is Gods straf onafwendbaar. Het oordeel dat God over de stammen van Israël bekend maakt, is vastbesloten (Hos. 5:9). Er valt niet meer aan te ontkomen. Eerst moet de HERE hard en fel tegen zijn volk optreden. Hij moet tegen hen tekeergaan als een leeuw. En zich dan vervolgens terugtrekken, om hen een tijd lang aan hun lot over te laten. Pas dan, na lange tijd, zal terugkeer mogelijk zijn. Pas nadat de HERE hen zwaar gestraft en ontredderd achtergelaten heeft. Pas dan zullen zij zich schuldig voelen, God weer opzoeken en verlangend naar Hem uitkijken (Hos. 5:14-15; vgl. ook 3:4-5).

Dat had de HERE zijn volk door Hosea duidelijk genoeg laten zeggen. Maar het was kennelijk niet echt tot hen doorgedrongen. Zij denken nog steeds, dat zij zomaar weer bij God kunnen terugkomen. En dat Hij dan meteen - één, twee, drie - weer zal zorgen, dat het hun in alle opzichten voor de wind gaat (vgl. Hos. 6:2).

De HERE had ook gezegd, dat zij het met offers van dieren niet meer in orde konden maken. Ook al zouden zij schapen en runderen aanslepen, de HERE zou Zich daardoor niet laten

vertederen (Hos. 5:6). Maar ook dat hebben zij kennelijk maar half gehoord. Waarom zou de HERE anders in Hosea 6:6 zo nadrukkelijk zeggen, dat het Hem niet om slachtoffers en brandoffers gaat? Maar dat Hij liefde en trouw wil, en kennis van God?

Gods volk heeft maar met een half oor naar de woorden van de profetie geluisterd. Daarom ontbreekt het hun nog steeds aan echte kennis van God. Daarom erkennen zij Hem niet werkelijk als degene die het over hen te zeggen heeft. Daarom zijn hun liefde en hun loyaliteit zo vluchtig als een nevel in de morgen. Of als dauw op het gras.

Het laatste redmiddel

Dat is de reden waarom de HERE op de prachtige woorden van zijn volk reageert met: 'Wat zal ik u aandoen, o Efraïm? Wat zal Ik u aandoen, o Juda?' 'Al spreken jullie nog zo mooi over liefde en trouw, het is volstrekt duidelijk dat het geen stand houdt. Want ondanks alles wat er gebeurd is en alles wat Ik gezegd heb, weigeren jullie nog steeds om nauwkeurig naar Mij te luisteren.'

In Hosea 6:4 staat niet een God voor ons, die zint op de gemeenste middeltjes om zijn volk te pakken. Hier staat eerder een God voor ons, die ten einde raad lijkt. Hij weet echt niet meer, wat Hij met dit volk moet beginnen (vgl. de Willibrordvertaling: 'Wat moet Ik met u beginnen, Efraïm? Wat moet Ik met u beginnen, Juda?'; zie ook Ex. 17:4 en Jes. 5:4, waar wij hetzelfde woordgebruik aantreffen als in Hos. 6:4). Er is nog maar één redmiddel, dat helpen kan: Gods gericht. God zal weer op zijn volk moeten inhouden. Hij zal met zijn oordeel moeten komen, oogverblindend als het licht van de stralende zon (Hos. 6:5). Gods volk moet daardoorheen. Anders komt het niet goed.

Maar dan wordt tegelijk zo helder als de dag, wat God wel wil. En waar Hij naartoe wil: dat zijn volk echt naar Hem zal luisteren. Dat het Hem werkelijk zal kennen. Dat het Hem zal erkennen en dienen als de enige God. En dat er liefde komt, blijvende, loyale liefde. Jegens Hem en jegens de naaste, zoveel als voor jezelf.

Voor die kennis en die liefde heeft God alles over. Daar wil Hij zelfs alle offers van dieren voor laten staan (vgl. Mat. 9:13; 12:7; Marc. 12:28-34). Hij deinst er niet voor terug om de zwaarste middelen in te zetten. Zoals het optreden van Elia en Elisa. Om maar die liefde onder zijn volk tot stand te brengen. Dat is Hem letterlijk dodelijke ernst.

Het doel bereikt

In Hosea 6:4 staat geen sadist voor ons, die broedt op gemene trucjes. Er staat wel een God voor ons, die hard kan optreden. Omdat dat de enige mogelijkheid is om zijn doel te bereiken. Blijvende liefde voor God en de naaste kan er alleen maar komen langs de weg van het gericht. Daarvoor moeten er doodvonnissen voltrokken worden. Dat deed God, toen Hij telkens weer oordelen bracht over zijn volk.

De vreemde God van Hosea 6:4 en 5 is echt God die in liefde behagen heeft. Het is de God die dat eens voor altijd bewezen heeft. Hij bleef niet radeloos, maar Hij greep naar het laatste, het enige redmiddel. Hij voltrok het oordeel over onze liefdeloosheid aan zijn eigen Zoon. Zo brengt Hij de liefde tot stand. Liefde die blijft.